

ANII DE FORMAȚIE ȘI DEBUT AI PICTORULUI ION ȚUCULESCU

Paul REZEANU

Pentru a defini mai precis o personalitate ca aceea a pictorului Ion Țuculescu, informațiile inedite fie ele — în aparență — cit de mărunte, ca și precizarea unor știri cunoscute, dar peste care s-a trecut cu ușurință, se impun de la sine. Privind astfel retrospectiv anii de formație și debut ai pictorului Țuculescu, vom căuta să precizăm care au fost profesorii și artiștii plastici cu care pictorul a venit în contact în perioada pe cînd, licean craiovean, făcea primii pași pe drumul artei și apoi participa pentru prima oară la o expoziție de artă.

Întîiul pictor pe care Ion Țuculescu l-a văzut lucrînd și care a lăsat o puternică impresie asupra sa a fost Eustațiu Stoenescu. El a asistat astfel, în primăvara anului 1923, la pictarea unui portret al lui C. D. Fortunescu, profesor de limba franceză la Craiova, publicist și om de aleasă cultură. Sub influența acestei impresii și, desigur, a discuțiilor pe care timidul elev de liceu le va fi avut cu marele portretist, precum și sub impactul exemplului fratelui său mai mare, Șerban, care la acea dată se pare că avea unele cunoștințe de pictură, Ion Țuculescu și-a cumpărat toate cele necesare unei astfel de îndeletniciri¹.

Expozițiile de artă din Craiova acelor ani², lecțiile de desen din cadrul orelor de clasă cu profesorul E. Ciolac (și desigur unele sfaturi primite în afara acestora), dar mai ales dorința fierbinte, pasiunea, căutările și munca proprie au constituit pentru „pictorul diletant” Ion Țuculescu învățătura artistică cu care el s-a prezentat la expoziția deschisă la începutul lunii mai 1925 (împreună cu A. D. Hagiu și frațele său Șerban), în sala de recepție a Palatului administrativ al județului Dolj.

Un catalog al acestei expoziții nu ni s-a păstrat (poate nici nu a existat)³, dar știm că elevul Ion Țuculescu din clasa a IV-a a fostului liceu „Carol” din Craiova a expus atunci citeva tablouri reprezentînd : „porumbii verzi, flori de cais, de măr, de zarzăr, efecte de lumini și umbre în peisagii, fructe, legume”⁴. Aprecierile și rindurile elogioase asupra lucrărilor sale din partea celui care, mai bine de douăzeci de ani, a semnat cronică artistică din „Arhivele Olteniei” — C. D. Fortunescu — ca și faptul că multe din tablourile sale au fost cumpărate de amatori (unul din acestea — *Creangă de cais* — se află astăzi la Muzeul de artă din Craiova) ne demonstrează că, încă pe vremea aceea (pictorul avea 15 ani), lucrările lui anunțau un autentic talent. Nu trebuie, de asemenea, trecut cu vederea faptul că expoziția aceasta a fost găzduită de cea mai bună sală de expoziții din oraș și că vînzarea tablourilor i-a permis să facă prima sa călătorie în străinătate (în Italia).

În anul școlar următor, elevul Ion Țuculescu din clasa a V-a B reală a liceului amintit, (interesant de remarcat faptul că, nevoit să-și fixeze poziția — începînd cu această clasă — el nu s-a îndreptat, așa cum poate ar fi fost firesc, spre o clasă de studii umaniste sau clasice), a continuat să studieze desenul cu profesorul E. Ciolac, dar a trecut, în citeva rînduri, pentru lecții particulare, și prin atelierul pictoriței craioveance Freda Trybalsky⁵.

Un moment important pentru viitoarea sa carieră artistică îl trăiește Ion Țuculescu în primăvara anului 1926. Intrat în atenția artiștilor plastici din Oltenia, el este invitat a participa între 25 aprilie — 25 mai la „Prima expoziție de pictură, sculptură, desen a Cercului artistic oltean”. Expoziția a avut loc la Craiova la Palatul administrativ al județului și reunea două categorii de artiști : „profesioniști” și „diletanți”. Din rîndul artiștilor „profesioniști” care au participat la expoziție, trebuie să menționăm numele lui Eustațiu Stoenescu (care era și președintele de onoare al Cercului artistic oltean), M. Gelep (președinte), Gh. Teodorescu-Romanați (secretar), Jean Nițescu, Sever Burada, Anghel Chiciu, Drăgu-

¹ *Amintiri despre Ion Țuculescu* — evocare notată de Miron Scorobete în „Tribuna”, anul IX, nr. 52/1965 și V. G. Paleolog, *Ion Țuculescu — 5 ani de la moartea pictorului*, în „Înainte” (Craiova), Anul XXIII, nr. 6973, 1 august 1967. Precizarea datei de „primăvara anului 1923” în loc de 1924 ne aparține.

² Dintre care demne de menționat sînt acelea ale lui Eustațiu Stoenescu (mai-iunie 1923) și Anghel Chiciu (în toamna anului 1924).

³ Toate încercările noastre de a găsi un catalog al acestei expoziții au fost zadarnice. Se păstrează doar un afiș al expoziției din 1925, la familia pictorului.

⁴ C. D. Fortunescu, *Expoziția Hagiu și a fratilor Țuculescu*, în „Arhivele Olteniei”, Anul IV, nr. 18 — 19, martie-iunie 1925, p. 226 — 227.

⁵ Conform mărturiei pictoriței, menționată și de V. G. Paleolog în articolul citat.

Cercetările făcute de noi la Arhivele Statului din Craiova și la arhiva liceului unde I. Țuculescu a fost elev au arătat că acesta a avut profesor de desen — de la intrarea în liceu pînă la absolvire — pe Eugen Ciolac.

PRIMA EXPOZIȚIE DE PICTURĂ, SCULPTURĂ, DESEN A „CERCULUI ARTISTIC OLTEAN” (CRAIOVA, 1926). SUS DE LA STÎNGA LA DREAPTA: I. ȚUCULESCU, A. CHICU, M. GELEP, DRĂGULESCU-DRAG; RÎNDUL DIN MIJLOC: S. ȘTEFĂNESCU, FREDA TRYBALSKY, J. BACULESCU, E. JIQUIDI; RÎNDUL DE JOS: GH. TEODORESCU-ROMANAȚI, F. OBOGEANU, S. NEGULESCU, F. BILLEK, A. MENDEL

Ilescu-Drag, E. Ciolac, Freda Trybalsky etc., iar între „diletanți”, pe lângă numele lui Ion Țuculescu, se mai pot cita și acelea ale Jeanei Baculescu, Sabine Negulescu și ale altora.

Răsfoirea catalogului expoziției ne permite să facem unele constatări interesante. Astfel tânărul de 16 ani, Ion Țuculescu, expunând într-o companie care la acea dată îl onora, prezenta șase lucrări: 1) *Frunze moarte* (care era propus spre vânzare cu 7 000 lei), 2) *Peisaj de vară* (6 000 lei), 3) *Flori* (3 500 lei), 4) *Natură moartă* (6 000 lei), 5) *Impresie de toamnă* (5 000 lei), 6) *Flori de lămâie* (4 000 lei) ⁶.

Această simplă enumerare de tablouri ne permite să observăm că subiectele pictate și expuse acum sînt identice cu acelea din expoziția din 1925: natură moartă, flori, peisaje. Evaluarea lor, lucru poate neconcludent, dar semnificativ, ne permite să constatăm că tablourile sale au prețuri net superioare tablourilor celorlalți „diletanți” și că, oricum, ele sînt cotate foarte bine în comparație chiar cu ale „profesioniștilor” ⁷.

O fotografie făcută în sala de expoziții în acele zile ni-l prezintă pe Ion Țuculescu în costum de licean, stînd modest în picioare, într-un colț ⁷.

După ce un timp frecventase atelierul profesorului Gh. Teodorescu-Romanați, în vara anului 1927, Țuculescu încearcă, dar fără succes, să ilustreze, pentru plăcerea proprie, celebra tragedie a lui Goethe — *Faust*. Descurajat și cu credința că nu este suficient de talentat pentru a continua să se ocupe de pictură ⁸, precum și datorită apropierii bacalaureatului, fapt ce-l preocupă în mod deosebit, Țuculescu se hotărăște, la cererea tot mai insistentă a tatălui său, să renunțe la pictură și să-și îndrepte pașii, în 1928, către Facultatea de științe naturale și apoi spre cea de medicină din București. Autentica sa vocație către pictură avea însă să-și spună cuvîntul și să dea roade nu peste mulți ani.

⁶ Conform catalogului „Prima expoziție de pictură, sculptură, desen a Cercului artistic oltean”, „Ramuri”, Craiova, 1926.
⁷ Fotografia ne-a fost pusă la dispoziție de pictorul Gh. Teodorescu-Romanați și identificarea celor din grup a fost făcută de acesta și de pictorițele Freda Trybalsky și Sabina Negulescu.

⁸ Fapt relatat și de Petru Comarnescu în *Ion Țuculescu*, Ed. Meridiane, Buc., 1967, p. 9.